

Hrvatska kao jedna od članica s najmanje iskorištenih EU fondova

Ramljak, Ivan

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:520476>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

**HRVATSKA KAO JEDNA OD ČLANICA S
NAJMANJE ISKORIŠTENIH EU FONDOVA**

Mentor:

doc. dr. sc Lana Kordić

Student:

Ivan Ramljak

Split, rujan 2017.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	3
2. EUROPSKI FONDOVI KAO FINANCIJSKI INSTRUMENTI	
EUROPSKE UNIJE.....	4
2.1. Strategija Europa 2020.....	4
2.2. Ključni strateški pojmovi.....	5
2.3. Europski fondovi i kohezijska politika EU.....	7
2.4. Europski strukturni i investicijski fondovi.....	10
2.4.1. Europski fond za regionalni razvoj.....	11
2.4.2. Kohezijski fond.....	12
2.4.3. Europski socijalni fond.....	13
2.4.4. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj.....	14
2.4.5. Europski fond za pomorstvo i ribarstvo.....	15
3. OKVIR ZA KORIŠTENJE I PROVEDBU ESI FONDOVA U RH.....	17
4. USPOREDBA JEDINICA LOKALNE I REGIONALNE	
SAMOUPRAVE RH S ADMINISTRATIVNIM JEDINICAMA	
PRIBLIŽNO SLIČNIH OBILJEŽLJA I STATUSA RAZVOJA U	
EUROPSKOJ UNIJI.....	21
4.1. Programi i očekivana investicijska područja u razdoblju	
2014.-2020.....	21
4.2. Prostorne razine financiranja i pomoći iz EU fondova u	
razdoblju 2014.-2020.....	23
4.3. Dostupnost informacija, informativne aktivnosti i stručnost osoblja u	
prijavi, pisanju i provedbi projekata.....	26
4.4. Politička stabilnost i dugoročni ekonomski ciljevi.....	27
5. ZAKLJUČAK.....	29
LITERATURA.....	30
DODACI.....	31
SAŽETAK.....	32
SUMMARY.....	33

1. UVOD

Stopa iskorištenosti EU sredstava iz proračunskog razdoblja 2007.-2013. u Hrvatskoj je 2013. iznosila manje od petine, da bi do 2016. ta stopa porasla na 80,7 posto. Međutim, unatoč takvom napretku sve države Europske Unije (EU) krajem prošle godine imale su veću stopu iskorištenosti od RH. To znači da je Hrvatska ujedno bila lošija i od svih zemalja EU10, s kojima se relevantno može uspoređivati pri stupnjevanju apsorpcije fondova, budući da su to manje razvijene članice EU kojima je zajedničko da koriste sve fondove kohezijske, odnosno regionalne politike, uključujući i Kohezijski fond. Hrvatska sa svojih 80,7 posto ne samo da je imala najmanju iskorištenost, nego je i bila daleko od prosjeka usporedbi sa zemljama EU10 (94,4 posto), i EU28 (94,1 posto). Grčka je jedina iskoristila 100 posto, a samo Malta i Hrvatska su ostale ispod 90 posto iskorištenosti. Prema podacima Europske komisije, u tri godine proračunskog razdoblja od 2013., do studenoga 2016., Hrvatska je iskoristila tek 0,4 posto, što ju svrstava na 22. mjesto među članicama EU28 kada se gleda uspješnost povlačenja sredstava za navedeno razdoblje. U usporedbi s članicama EU10, samo su Slovenija i Rumunjska bile neuspješnije od Hrvatske. Kada se promatraju dodijeljena, a još neisplaćena sredstva za projekte u odnosu na ukupan iznos na raspolaganju, Hrvatska je na 25. mjestu sa 9,1 posto, daleko od prosjeka EU28 (19,4 posto) i prosjeka EU10 (21,6 posto). Među državama EU10, lošija je samo Rumunjska sa 7,2 posto. S obzirom na to da je pokazatelj dodijeljenih, još neisplaćenih sredstava naznaka budućih kretanja stvarnih isplata, njegov nizak iznos za Hrvatsku sugerira da će relativna pozicija RH još neko vrijeme biti među lošijima u cijeloj EU i EU10. Godinama problemi su jedni te isti, promjena se priziva kao sigurna stvar svih političkih sudionika, međutim situacija se ne mijenja. Posao upravljanja EU fondovima nije shvaćen ozbiljno, te bi bilo krajnje vrijeme da se ulože sredstva u pripremu projekata, pomogne krajnjim korisnicima u pripremi i provedbi projekata koristeći sredstva tehničke pomoći što su i druge države radile. Iz godine u godinu ponavlja se isto, postavljaju se planovi za ugovaranje projekata koji nisu ambiciozni i čak od takvih planova uspijeva se realizirati svega 30-tak posto. U ovome radu analizirati ćemo proces prijave, pripreme i provedbe projekata, analizirati varijable koje utječu na to te doći do toga što zapravo najviše utječe na stanje kakvo jest.

2. EUROPSKI FONDOVI KAO FINANCIJSKI INSTRUMENTI EUROPSKE UNIJE

2.1. Strategija Europa 2020.

Pred Europom je trenutak preobrazbe. Kriza je uzdrmla godine ekonomskog i socijalnog napretka i ukazala na strukturne slabosti europske ekonomije. U međuvremenu, svijet se užurbano kreće prema naprijed, a dugoročni izazovi – globalizacija, pritisak na resurse, starenje – se pojačavaju. Europa može uspjeti ako djeluje zajednički, kao Unija. Potrebna joj je strategija koja će pomoći da izađe iz krize jača i da pretvori EU u pametnu, održivu i uključivu ekonomiju koja će ostvarivati visoke stope zaposlenosti, produktivnosti i društvene povezanosti. Strategija Europa 2020. donosi viziju europske socijalne tržišne ekonomije za 21. stoljeće.

Europska komisija (2013.) Pod Strategijom Europa 2020. predlaže tri prioriteta koji se međusobno nadopunjuju: - Pametan rast: razvijanjem ekonomije utemeljene na znanju i inovaciji. - Održiv rast: promicanje ekonomije koja učinkovitije iskorištava resurse, koja je zelenija i konkurentnija - Uključiv rast: njegovanje ekonomije s visokom stopom zaposlenosti koja donosi društvenu i teritorijalnu povezanost. Europska unija mora definirati gdje želi biti 2020. godine. S tom namjerom Europska komisija predlaže sljedeće glavne ciljeve EU: - 75 % populacije u dobi između 20- 64 godina trebalo bi biti zaposleno. - 3 % BDP-a EU treba investirati u istraživanje i razvoj. - Treba ispuniti klimatsko-energetske ciljeve „20/20/20“ (uključujući i povećanje do 30 % smanjenja emisije ukoliko okolnosti dozvoljavaju). - Postotak osoba koje rano napuste školovanje trebao bi biti ispod 10 %, a najmanje 40 % mlađe generacije trebalo bi završiti tercijarni stupanj obrazovanja. - 20 milijuna manje ljudi trebalo bi biti u opasnosti od siromaštva. Ovi su ciljevi međusobno povezani i presudni za opći uspjeh. Kako bi osigurala da svaka zemlja članica prilagodi strategiju Europa 2020. svojoj specifičnoj situaciji, Komisija predlaže da ciljevi EU budu pretvoreni u nacionalne ciljeve i putanje.

Pametno rast – gospodarstvo utemeljeno na znanju i inovacijama, označava jačanje znanja i inovacija kao pokretača budućeg rasta. Zahtijeva podizanje kvalitete obrazovanja, jačanje učinka istraživanja, promicanje transfera inovacija i znanja u Uniji, bolje korištenje informacijskih i komunikacijskih tehnologija te osiguravanje pretvaranja inovativnih ideja u nove proizvode i usluge koji rezultiraju rastom i kvalitetnim poslovima te pomažu u suočavanju s europskim i globalnim socijalnim izazovima. Kako bi se postigao uspjeh, potrebno je to spojiti s poduzetništvom, financijama i fokusiranjem na potrebe korisnika i tržišne mogućnosti.

Održiv rast – označava izgradnju održivog i konkurentnog gospodarstva koje učinkovito iskorištava resurse, korištenje europskog vodstva u utrci s ciljem razvoja novih procesa i tehnologija, uključujući i zelene tehnologije, ubrzavanje razvoja pametnih mreža korištenjem informacijskih i komunikacijskih tehnologija, korištenje mreža na razini EU te jačanje konkurentnih prednosti našeg poslovanja, prvenstveno u proizvodnji i u okviru malih i srednjih poduzeća, kao i pomoći potrošačima da cijene učinkovito iskorištavanje resursa. Takav će pristup pomoći EU da napreduje u svijetu s malom emisijom ugljikovog dioksida i ograničenih resursa, istovremeno sprječavajući uništavanje okoliša, gubitak biološke raznolikosti te neodrživo iskorištavanje resursa. Također će ojačati ekonomsku, socijalnu i teritorijalnu koheziju.

Uključiv rast – označava osnaživanje ljudi visokom stopom zaposlenosti, ulaganje u vještine, borbu protiv siromaštva i modernizaciju tržišta rada te sustava osposobljavanja i društvene zaštite u svrhu pružanja pomoći osobama u predviđanju promjena i upravljanja njima te izgradnji povezanog društva. Nužno je da se blagodati ekonomskog razvoja prošire u sve dijelove Unije, uključujući i njezine najrubnije regije, jačajući na taj način teritorijalnu koheziju. Cilj je osigurati pristup i mogućnosti za sve tijekom cijeloga života. Europa mora u cijelosti iskoristiti svoj radni potencijal kako bi se suočila s izazovima sve starije populacije i rasta globalne konkurencije. Bit će potrebne politike za promicanje jednakosti spolova kako bi se povećalo sudjelovanje radne snage, pridonoseći na taj način rastu i socijalnoj povezanosti.

2.2. Ključni strateški pojmovi

Kako bi se ispunili ciljevi strategije potrebno je mobilizirati sve politike, instrumente i pravne akte te financijske instrumente EU. Europska Komisija (2014.) namjerava ojačati ključne politike i instrumente kao što je jedinstveno tržište, budžet te vanjski ekonomski program EU kako bi se fokusirala na realizaciju ciljeva strategije Europa 2020. Operativni prijedlozi koji osiguravaju svoj puni doprinos strategiji sastavni su dio strategije Europa 2020.

A) Jedinstveno tržište za 21. stoljeće: Snažnije, dublje, prošireno jedinstveno tržište ključno je za rast i stvaranje radnih mjesta. Međutim, trenutni trendovi pokazuju znakove integracijskog zamora i razočaranja jedinstvenim tržištem. Ekonomska i migrantska kriza je pridonijela iskušenjima ekonomskog nacionalizma. Budnost Komisije i osjećaj odgovornosti koje dijele države članice spriječili su pomak u smjeru razilaženja. Međutim, za novo pokretanje jedinstvenog tržišta potreban je novi impuls – pravi politički angažman – bržim

usvajanjem niže spomenutih inicijativa. Takav politički angažman zahtijevat će niz mjera kojima bi se popunile praznine na jedinstvenom tržištu.

B) Ulaganje u rast: kohezijska politika, mobiliziranje budžeta EU i privatnog financiranja: Ekonomska, socijalna i teritorijalna kohezija ostaju u srcu strategije Europa 2020. kako bi osigurala aktiviranje i usmjerenost svih energija i kapaciteta na ispunjavanje prioriteta strategije. Kohezijska politika i njeni strukturni fondovi, iako značajni sami po sebi, ključni su mehanizmi za postizanje prioriteta pametnog, održivog i uključivog rasta u državama članicama i regijama. Financijska kriza znatno je utjecala na mogućnosti europskih tvrtki i vlada da financiraju projekte ulaganja i inovativne projekte. Za postizanje ciljeva strategije Europa 2020. ključno je regulatorno okruženje koje financijska tržišta čini učinkovitim i sigurnim. Europa također mora dati sve od sebe kako bi iskoristila svoja financijska sredstva, istraživala nove putove spajanjem privatnog i javnog financiranja te stvaranjem inovativnih instrumenata za financiranje potrebnih ulaganja, uključujući i javno-privatnog partnerstva (JPP). Europska investicijska banka i Europski investicijski fond mogu pridonijeti stvaranju „pozitivnog kruga“ tamo gdje je moguće profitabilno financirati inovacije i poduzetništvo od samih početaka ulaganja pa do izlaska na burzovna tržišta, u suradnji s mnogim javnim inicijativama i planovima koji se već provode na nacionalnoj razini.

C) Dugoročnost i konzistentnost: Višegodišnji financijski okvir EU mora odražavati dugoročne prioritete rasta. Komisija će prioritete, kada se dogovore, uključiti u svoje prijedloge za sljedeći višegodišnji financijski okvir koji je planiran za sljedeću godinu. Potrebno je raspraviti ne samo razine financiranja, već i kako različiti instrumenti financiranja kao što su strukturni fondovi, fondovi za razvoj poljoprivrede i ruralni razvoj, okvirni programi za istraživanje te okvirni program za istraživanja i inovacije moraju biti osmišljeni kako bi se realizirali ciljevi strategije Europa 2020., u svrhu što boljeg učinka, osiguranja učinkovitosti i europske dodane vrijednosti. Bit će nužno pronaći načine povećanja učinka budžeta EU– iako malen, uz pažljivo definiranje ciljeva on može imati važan katalitički učinak.

2.3. Europski fondovi i kohezijska politika EU

Europska komisija (2013.) za jednu od najznačajnijih politika smatra Kohezijsku politiku, za koju je EU u financijskom razdoblju 2014.-2020. izdvojila 376 milijardi eura iz svog proračuna. U financijskom razdoblju 2007.-2013. za istu svrhu bilo je izdvojeno 347 milijardi eura. Kohezijska politika smatra se najznačajnijim djelovanjem kojeg provodi Europska Unija te je od iznimne i ključne važnosti u procesu izgradnje jedinstvenog Europskog tržišta, Europskog zajedništva te globalne konkurentnosti.

Kohezijska politika Europske Unije financira se iz tri glavna fonda:

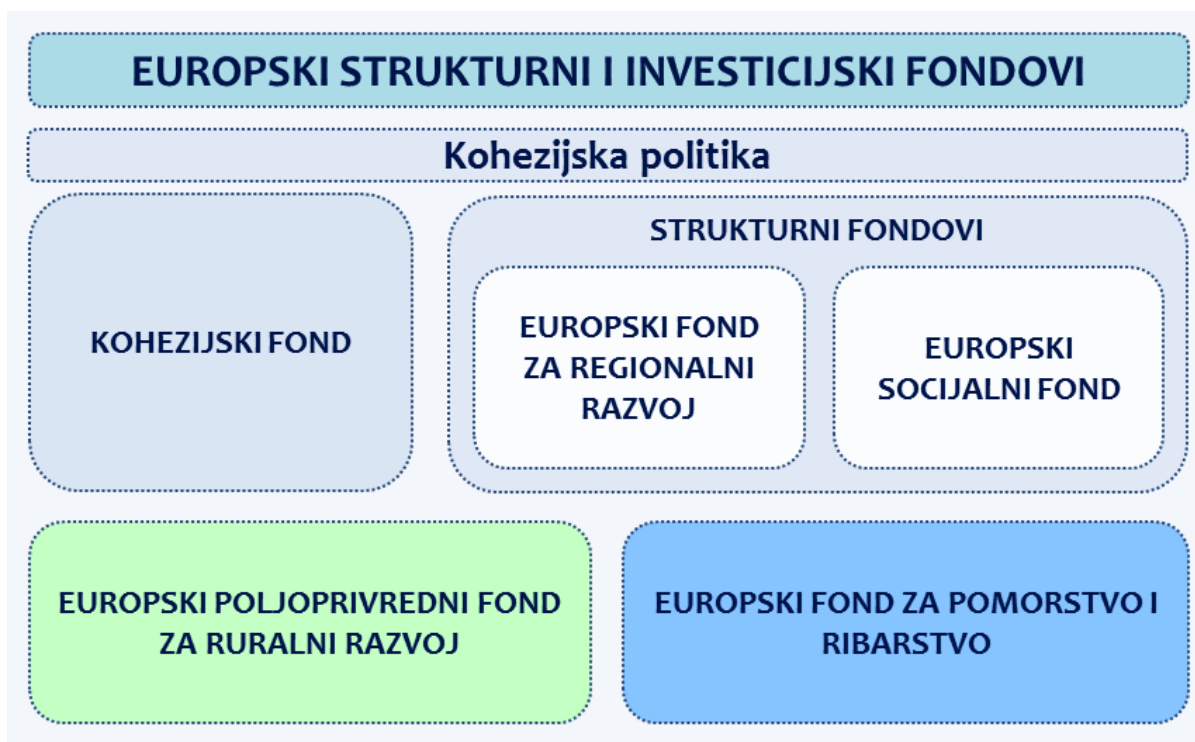
1. **KOHEZIJSKI FOND** – cilja na države članice čiji je bruto nacionalni dohodak po stanovniku manji od 90% prosjeka Europske unije te financira projekte iz područja prometa i okoliša.
2. **EUROPSKI FOND ZA REGIONALNI RAZVOJ** – za cilj ima jačanje ekonomske i socijalne kohezije u Europskoj uniji te smanjenje razvojnih razlika između njenih regija.
3. **EUROPSKI SOCIJALNI FOND** – potiče zapošljavanje i mogućnosti zaposlenja u Europskoj uniji.

Europski fond za regionalni razvoj i Europski socijalni fond poznati su i pod nazivom **strukturni fondovi**.

Osim navedenih, u financijskoj perspektivi 2014.-2020. na raspolaganju su i:

4. **EUROPSKI POLJOPRIVREDNI FOND ZA RURALNI RAZVOJ**
5. **EUROPSKI FOND ZA POMORSTVO I RIBARSTVO**

Svih pet fondova imaju zajednički naziv **Europski strukturni i investicijski fondovi (ESI fondovi)**.

Slika 1: Shematiski prikaz Europskih strukturnih i investicijskih fondova

Izvor: Europski strukturni i investicijski fondovi (2017)

Središnje koordinacijsko tijelo nadležno za upravljanje ovim fondovima u RH je Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova EU. Ulaskom u punopravno članstvo EU, Republika Hrvatska postala je korisnica sredstava iz europskih fondova. U financijskom razdoblju 2014.-2020. RH je iz Europskih strukturnih i investicijskih (ESI) fondova na raspolaganju ukupno 10,676 milijardi eura. Od tog iznosa 8,397 milijardi eura predviđeno je za ciljeve kohezijske politike, 2,026 milijarde eura za poljoprivredu i ruralni razvoj te 253 milijuna eura za razvoj ribarstva. Operativni programi Konkurentnost i kohezija 2014.-2020. (usvojen 12. prosinca 2014.) i Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020. (usvojen 17. prosinca 2014.), temeljem kojih se može započeti s korištenjem dodijeljenih sredstava, usvojeni su među prvom trećinom operativnih programa država članica Europske unije. Uz ESI fondove, RH trenutačno koristi i sredstva strukturnih instrumenata iz financijske perspektive 2007.-2013. u iznosu od 800 milijuna eura koji su joj dodijeljeni kao novoj članici za prvih 6 mjeseci članstva u Europskoj uniji. Od navedenog iznosa, 449.40 milijuna eura namijenjeno je za provedbu kohezijske politike. Za financijsko razdoblje 2007.-2013. RH je izradila četiri operativna programa (OP Promet, OP Zaštita okoliša, OP Regionalna konkurentnost i OP Razvoj ljudskih potencijala) u kojima se prema pojedinim sektorskim

područjima određuju mjere ključne za ostvarivanje utvrđenih prioriteta te način njihove provedbe.

Instrument pretpristupne pomoći (IPA)

Republika Hrvatska će narednih nekoliko godina i dalje provoditi projekte financirane kroz Instrument pretpristupne pomoći (IPA), integrirani pretpristupni fond EU za Hrvatsku za razdoblje 2007-2013. godine. Osnovni ciljevi programa IPA su pomoć državama kandidatkinjama i državama potencijalnim kandidatkinjama u njihovom usklađivanju i provedbi pravne stečevine EU te priprema za korištenje Kohezijskog fonda i strukturnih fondova.

Pet komponenti IPA programa:

1. Pomoć u tranziciji i jačanje institucija
2. Prekogranična suradnja
3. Regionalni razvoj – Promet, Okoliš, Regionalna konkurentnost
4. Razvoj ljudskih potencijala
5. Ruralni razvoj

IPA je predstavljala svojevrsan nastavak prve generacije EU fondova: CARDS, PHARE, ISPA i SAPARD i ujedno bila priprema za provedbu ESI fondova.

Programi Unije

Uz navedene programe, Hrvatskoj su i dalje na raspolaganju i Programi Unije, koji promiču suradnju između država članica u različitim područjima povezanim sa zajedničkim politikama EU. Kao privremene instrumente namijenjene novim zemljama članicama u prvim godinama članstva, Hrvatska koristi:

Schengenski instrument - privremeni instrument namijenjen financiranju mjera na novim vanjskim granicama EU za provedbu schengenske pravne stečevine i nadzora vanjskih granica.

Prijelazni instrument - privremena financijska pomoć namijenjena razvoju i jačanju administrativnih i pravosudnih sposobnosti za provedbu i primjenu zakonodavstva Europske unije.

2.4. Europski strukturni i investicijski fondovi

Prema Europskoj komisiji (2014.) kohezijska politika kroz svoje mjere financiranja služi za prevladavanje socijalnih i gospodarskih razlika na području Unije, integraciju nerazvijenih tržišta i gospodarstava u redovite tokove razvijenih europskih država te podizanje kapaciteta manje razvijenih članica za ravnopravno sudjelovanje na europskom tržištu. Osim ujednačavanja regionalne razvijenosti unutar Unije, rezultat ove politike jest stvaranje globalno konkurentnog europskog gospodarstva. Ovi fondovi služe pružanju financijske podrške projektima financiranim u periodu 2014. – 2020., predstavljaju produženu ruku nacionalnih javnih politika zapošljavanja, podizanja konkurentnosti i povećanja BDP-a. Za razumijevanje modaliteta financiranja iz strukturnih fondova važno je poznavati ciljeve koji se njima žele postići, a to su konvergencija, regionalna konkurentnost i zapošljavanje te europska međunarodna suradnja.

Cilj konvergencije jest potaknuti gospodarski razvoj i zaposlenost najslabije razvijenih država članica EU i njihovih regija kroz različita ulaganja u svim sektorima. Ostvarivanje konvergencije financira se sredstvima Europskog socijalnog fonda, Europskog fonda za regionalni razvoj i Kohezijskog fonda. Najzastupljeniji je cilj sa oko 80% sredstava koja su na raspolaganju iz ovih fondova. Regionalna konkurentnost i zapošljavanje postiže se nizom ekonomskih i socijalnih promjena, poticanjem inovacija, poduzetništva, ulaganjem u zaštitu okoliša i razvoj tržišta rada u regijama koje nisu obuhvaćene ostvarenjem cilja konvergencije, dok europska međunarodna suradnja označava jačanje suradnje na prekograničnoj, transnacionalnoj i međuregionalnoj razini kroz brojne lokalne i regionalne inicijative.

Kao glavni fond, odnosno financijski instrument za ostvarivanje politike zapošljavanja ističe se Europski socijalni fond (ESF) koji pruža podršku regijama koje su pogođene visokom stopom nezaposlenosti. Ne manje važan je i Europski fond za regionalni razvoj (ERDF) koji je namijenjen smanjivanju razlika u razvoju pojedinih zemljopisnih područja ili između određenih socijalnih grupa. Uglavnom je usmjeren na infrastrukturne investicije, proizvodne investicije u cilju otvaranja radnih mjesta te na lokalni razvoj i razvoj malog i srednjeg poduzetništva. Kohezijski fond (KF) financira velike infrastrukturne projekte kojima se unapređuje okoliš i razvija prometna infrastruktura određena kao sastavni dio Trans-europske prometne mreže, s naznakom postoji mogućnost ulaganja izvan navedenih mreža.

2.4.1. Europski fond za regionalni razvoj

Europski fond za regionalni razvoj strukturni je fond namijenjen državama članicama EU za ulaganja u malo i srednje poduzetništvo, proizvodnju, jačanje turističke ponude, ulaganja u informatičko društvo te regionalnu i lokalnu infrastrukturu. Hrvatska će kroz korištenje tog instrumenta, a posebice se to odnosi na tijela državne uprave, mala i srednja poduzeća te znanstveno-istraživački sektor, imati na raspolaganju sufinanciranje od 50 do čak 75 posto ukupne vrijednosti projekta. Financijska alokacija za RH (2014. – 2020.): 4,32 milijardi €

Neki od najvažnijih prioriteta za Hrvatsku u razdoblju nakon pristupanja su:

1. Unaprjeđenje prikupljanja i odlaganja komunalnog otpada kroz županijsku infrastrukturu centara za zbrinjavanje otpada;
2. Sanacija i zatvaranje neodgovarajućih odlagališta i sanacija visokoonečišćenih lokacija;
3. Osiguranje povoljnih uvjeta za očuvanje prirode i biološke raznolikosti izradom planova upravljanja za područja ekološke mreže Natura 2000;
4. Istraživanje i kartiranje morskih staništa radi definiranja prijedloga ekološke mreže Natura 2000 u moru;
5. Unaprjeđenje posjetiteljske infrastrukture u zaštićenim područjima radi edukacije javnosti;
6. Unaprjeđenje procjene kakvoće zraka razvojem i rekonstrukcijom nacionalnih i lokalnih mreža za praćenje kakvoće zraka;
7. Doprinos sigurnosti opskrbe energijom te smanjivanje klimatskih promjena provedbom i razvojem projekata za povećano korištenje obnovljivih izvora energije i mjera radi veće energetske učinkovitosti;
8. Jačanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva aktivnostima kao što su poboljšanje poslovnog okruženja, povećanje konkurentnosti malog i srednjeg poduzetništva te uvjeta za transfer tehnologije i podržavanje aktivnosti gospodarstva zasnovanog na znanju.

Ovim će se programom stvoriti bolji uvjeti za pristup mikrozajmovima i jamstvima za mala i srednja poduzeća, a podrška poduzetništvu bit će osigurana podržavanjem klastera.

2.4.2. Kohezijski fond

Kohezijski fond je instrument namijenjen najmanje razvijenim državama članicama Europske unije za provedbu projekata kojima se poboljšavaju okoliš i prometna infrastruktura koja je dio transeuropske prometne mreže. S gotovo 80 posto sredstava namijenjenih za pomoć državama članicama, to je jedan od najizdašnijih i najvažnijih instrumenata, a specifičan je po tomu što pravo na sufinanciranje imaju samo države članice čiji je bruto domaći proizvod manji od 90 posto prosjeka Europske unije i koje primjenjuju nacionalni program konvergencije prema gospodarskoj i monetarnoj uniji. Upravo je zato otvoren Grčkoj, Portugalu i Španjolskoj (koja se nalazi u tzv. izlaznoj fazi), a nakon posljednjeg vala proširenja Europske unije u svibnju 2004. godine i novim državama članicama Unije.

Iz tog se fonda mogu financirati:

1. Transeuropske transportne mreže (Trans-European Transport Networks) i paneuropski koridori;
2. Transportna infrastruktura (izvan TEN-T mreža) koja pridonosi okolišno održivom urbanom i javnom prometu, interoperabilnosti transportnih mreža diljem EU i potiče intermodalne prometne sustave;
3. Okolišna infrastruktura radi preuzimanja EU standarda zaštite okoliša;
4. Učinkovito korištenje energije i obnovljivih izvora energije.

To je ujedno najizdašniji instrument koji financira velike infrastrukturne projekte u kojima se najmanje 25 milijuna eura izdvaja za okolišne, a 50 milijuna eura za prometne projekte. Njegovoj izdašnosti pridonose i visoke stope sufinanciranja, od 80 do 85 posto, a iznos alokacije za pojedinu državu računa se prema dvama kriterijima – površini i broju stanovnika. Iako je riječ o velikim nacionalnim projektima čiji su korisnici uglavnom tijela javne vlasti, prilike za poslovni sektor otvaraju se kroz sudjelovanje u postupcima javne nabave za isporuku dobara usluga i obavljanje radova kao što su različite studije, građevinski radovi i slično.

O važnosti tog instrumenta svjedoče brojni infrastrukturni projekti koje su provele države članice Europske unije. Slovenija je izgradila sustav zaštite vodnog područja za 12 općina, zatim regionalni centar za prikupljanje otpada u Celju, Letonija je rekonstruirala zračnu luku u Rigi i razvila sustav prikupljanja, distribucije i obrade otpada u regiji Ventspils, a Estonija je razvila putnički terminal u zračnoj luci u Tallinnu.

2.4.3. Europski socijalni fond

Europski socijalni fond strukturni je instrument osnovan 1958. godine koji služi ostvarivanju strateških ciljeva politike zapošljavanja u europskim regijama koje su pogođene visokom stopom nezaposlenosti, s ciljem uspostavljanja gospodarske i socijalne ujednačenosti na razini cijele Europske unije, a sve u okviru cilja konvergencije. Kriteriji za utvrđivanje alokacije za pojedinu regiju ovise o BDP-u po stanovniku. Korisnici su sve vrste organizacija iz javnog, civilnog i poslovnog sektora a stopa sufinanciranja se kreće između 50% – 85% u svrhu ostvarivanja strateških ciljeva politike zapošljavanja – podrška europskim regijama koje su pogođene visokom stopom nezaposlenosti.

Alokacija za RH (2014.-2020.) iznosi 1,45 milijardi €. Hrvatska će koristiti ovaj instrument kako bi, kroz različite projekte, kvalitetno implementirala nacionalne politike usmjerene ka povećanju zaposlenosti.

Neki od osnovnih prioriteta koje podupire ovaj instrument jesu:

1. Poticanje ulaganja u ljudske resurse (cjeloživotno učenje, inovacije i poduzetništvo, usavršavanje vještina za upravljanje, profesionalno usmjeravanje, obuka predavača u različitim stručnim područjima),
2. Podrška povratku nezaposlenih među aktivnu radnu snagu (financiranje seminara, treninga),
3. Prilagodba gospodarskim promjenama (produktivnija organizacija rada, ciljanje znanja i vještina, zapošljavanje i obuka),
4. Pristup tržištu rada (modernizacija i jačanje institucija, aktivne mjere zapošljavanja, uključanje žena i migranta),
5. Socijalna uključenost (borba protiv diskriminacije, zapošljavanje, pomoć i usluge) te
6. Podrška radu službi za zapošljavanje (umrežavanje s istraživačkim centrima, izrada i provedba studija o potrebama za određenim profilom radne snage).

Prioriteti za Hrvatsku do kraja ove financijske perspektive navedeni su u Operativnom programu za razvoj ljudskih potencijala koji je dosad pratila IV. Komponenta IPA programa, stoga možemo reći da je ESF svojevrsni nastavak ove komponente, ali u znatno većem programskom i financijskom opsegu. Jednako tako, projekti i njihovi rezultati ovisit će o nacionalnim, ali i europskim javnim politikama u sektoru zapošljavanja, socijalne uključenosti, osiguravanja pristupa tržištu rada svih skupina u društvu, cjeloživotnog obrazovanja i

prilagodbe gospodarskim kretanjima. Stopa sufinanciranja projekata kreće se između 50 i 85% ukupne vrijednosti pojedinog projekta, a prednost ovog instrumenta je širok krug potencijalnih korisnika koji je gotovo neograničen pa sredstva mogu koristiti organizacije iz javnog, poslovnog i civilnog sektora kako u natječajima za bespovratna sredstva, tako i u javnim nabavama.

2.4.4. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj ima za cilj jačanje europske politike ruralnog razvoja i pojednostavljivanje njezine provedbe. Ranije se ruralni razvoj financirao iz Europskog fonda za usmjeravanje i garancije u poljoprivredi koji je do 2006. godine bio dio strukturnih fondova EU. Usmjeren je na smanjivanje gospodarskih razlika između regija EU kroz razvoj poljoprivrednog sektora. Alokacija za RH (2014. – 2020.) iznosi 2.026 milijardi eura, te stopa sufinanciranja iznosi do 100% prihvatljivih troškova. Postiže se jačanje europske politike ruralnog razvoja i pojednostavljivanje njezine provedbe. EPFRR ima tri prioriteta cilja: jačanje konkurentnosti sektora poljoprivrede i šumarstva; poboljšanje okoliša i krajolika; poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima i postizanje raznolikosti ruralnoga gospodarstva.

Prva os: Konkurentnost (restrukturiranje i modernizacija poljoprivrednog sektora) financira sljedeće aktivnosti:

1. otvaranje novih trgovina za poljoprivredne i šumarske proizvode;
2. poboljšanje ekološke učinkovitosti na farmama i u šumarstvu;
3. modernizacija poljoprivrednih gospodarstava;
4. povećanje gospodarske vrijednosti šuma;
5. prerada i tržišni plasman poljoprivrednih i šumarskih proizvoda;
6. prilagodba standardima EU;
7. poboljšanje i razvoj infrastrukture;
8. razvoj poslovnih vještina, pružanje savjetodavnih usluga i organizacija strukovnog usavršavanja u ruralnim područjima;
9. potpora novim, mladim poljoprivrednicama, prijevremeni odlazak poljoprivrednika u mirovinu.

Druga os: Zaštita okoliša i upravljanje zemljištem (bio-raznolikost, očuvanje i razvoj ekoloških poljoprivrednih i šumarskih sustava i tradicionalnih poljoprivrednih krajolika, očuvanje voda te mjere usmjerene na smanjenje efekta klimatskih promjena):

1. održiva uporaba poljoprivrednih površina, skrb za životinje, neproizvodne investicije, posebne investicije u ekološke mreže poput NATURA 2000;
2. održiva uporaba šumskih površina, npr. pošumljavanje, obnavljanje šumskih potencijala i prevencija, neproizvodne investicije.

Treća os: Gospodarska raznolikost i kvaliteta života financira sljedeće aktivnosti:

1. pokretanje i razvoj seoskog i eko-turizma te poslovi koji su s njima u vezi;
2. oživljavanje i komercijalizacija lokalnih obrta;
3. ponuda novih usluga koje se temelje na postojećim izvorima;
4. edukacija i stjecanje vještina, informiranje te poduzetništvo.

2.4.5. Europski fond za pomorstvo i ribarstvo

Europski fond za pomorstvo i ribarstvo osigurava sredstva ribarskoj industriji i priobalnim zajednicama s ciljem njihove prilagodbe promijenjenim uvjetima u sektoru i postizanja gospodarske i ekološke održivosti. Fond je raspolagao sredstvima od 4,3 milijarde eura kroz razdoblje 2007-2013. Moguće je financirati sve sektore ribarske industrije – ribarstvo, akvakultura (uzgoj ribe, školjkaša i podvodnog bilja) te obradu i marketing ribarskih proizvoda. Posebna pažnja usmjerena je na riblje zajednice koje su se našle pod utjecajem nedavnih promjena u industriji. Financijski instrument za pomoć u ostvarivanju ciljeva Zajedničke ribarstvene politike (ZRP) i Integrirane pomorske politike. Proračun iznosi 6.5 milijardi eura (Hrvatskoj namijenjeno 252 milijuna eura) za razdoblje 2014. – 2020.

Neki od osnovnih prioriteta koje podupire ovaj instrument:

1. jačanje konkurentnosti;
2. jačanje sposobnosti preživljavanja subjekata u ribarskom sektoru;
3. promicanje ekološkog ribarstva i metoda proizvodnje;
4. poticanje održivog razvoja u ribarskim područjima.

Aktivnosti koje zadovoljavaju kriterije za upotrebu:

1. Prilagodba ribarske flote EU kroz financijsku pomoć dostupnu ribarima i vlasnicima ribarskih brodova koji su pogođeni mjerama za borbu protiv prekomjernog izlova ribe, za zaštitu javnog zdravlja ili onima kojima treba pomoć kako bi privremeno ili trajno prestali s ribolovom, prekvalificirali se ili otišli u prijevremenu mirovinu
2. Zaštita akvakulture, ribarenje u slatkim vodama, prerada i plasman na tržište – Europski fond za pomorstvo i ribarstvo promiče upotrebu metoda kojima se smanjuju negativne posljedice ribarstva na okoliš te poboljšava ljudsko zdravlje i zdravlje životinja, kao i sigurnost i kvaliteta proizvoda. Sredstva se mogu odobriti za projekte koji će poboljšavati kvalitetu ribarskih proizvoda te njihov plasman na tržište. Ova se pomoć dodjeljuje isključivo na mikro razini tj. malim i srednjim poduzetnicima;
3. Zajedničko djelovanje usmjereno prema održivom razvoju ili zaštiti prirodnih resursa, poboljšanju usluga koje pružaju ribarske luke, jačanju tržišta ribljih proizvoda i razvoju partnerstva između znanstvenika i izvođača u ribarskome sektoru;
4. Održiv razvoj obalnih ribarskih područja: Europski fond za pomorstvo i ribarstvo podupire mjere i inicijative za diversifikaciju;
5. Jačanje gospodarstva u područjima koja su pogođena padom ribarskih aktivnosti.

Korisnici u gospodarski subjekti i udruge u državama članicama mogu se prijaviti za sredstva iz Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo prema načelu sufinanciranja čiji omjer ovisi o samoj vrsti projekta.

3. OKVIR ZA KORIŠTENJE I PROVEDBU ESI FONDOVA U RH

Vlada Republike Hrvatske započela je s pripremama za korištenje Europskih strukturnih i investicijskih (ESI) fondova za razdoblje 2014.-2020. u travnju 2012. godine. Proces programiranja (izrade plansko-programskih dokumenata) koordiniralo je Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije. Odlukom Vlade Republike Hrvatske, 6. rujna 2012. godine (NN, br. 102/12) osnovano je međuresorno Koordinacijsko povjerenstvo za pripremu programskih dokumenata za financijsko razdoblje Europske unije 2014.-2020. godine, odgovorno za pripremu programskih dokumenata, kao osnovu korištenja sredstava iz ESI fondova.

Europska komisija potvrdila je Sporazum o partnerstvu s Republikom Hrvatskom 30. listopada 2014. godine, čime je stavljen naglasak na poticanje stvaranja novih radnih mjesta i snažnijeg i konkurentnijeg gospodarstva, za što je Republici Hrvatskoj na raspolaganju 10,676 milijardi eura iz ESI fondova. Sadržaj Sporazuma o partnerstvu opisuje na koji će način Republika Hrvatska pristupiti ispunjavanju zajedničkih ciljeva strategije Europa 2020 uz pomoć sredstava iz proračuna EU koja su joj dodijeljena kroz višegodišnji financijski okvir (VFO) za razdoblje 2014.-2020. godine. Sporazum o partnerstvu pruža okvir za korištenje 8,377 milijarde eura iz proračuna EU-a u razdoblju 2014.-2020. za ciljeve kohezijske politike EU-a i 2,026 milijarde eura za poljoprivredu i ruralni razvoj koji bi se trebali prvenstveno usmjeriti prema realnom gospodarstvu, te 252,6 milijuna eura za razvoj ribarstva. Konkretnije, iz Europskog fonda za regionalni razvoj na raspolaganju je 4,321 milijarde eura, iz Europskog socijalnog fonda 1,516 milijardi eura, iz Kohezijskog fonda 2,559 milijarde eura, iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj 2,026 milijarda eura te iz Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo 252,6 milijuna eura.

Prijedlog Sporazuma o partnerstvu zajednički su izradili Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, Ministarstvo poljoprivrede i šest Tematskih radnih skupina koje djeluju u okviru Koordinacijskog povjerenstva za pripremu programskih dokumenata za financijsko razdoblje Europske unije 2014.-2020. Tematske radne skupine surađivale su na izradi prijedloga operativnih programa, a sastavljene su od predstavnika institucionalnih partnera (dužnosnici i službenici ministarstava, agencija, javnih poduzeća i dr.), gospodarskih i socijalnih partnera, predstavnika područnih (regionalnih) i lokalnih samouprava te ostalih zainteresiranih skupina i dionika koji predstavljaju potrebe građana i poduzeća. Popis članova tematskih radnih skupina dostupan je na internetskoj stranici Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova EU.

Koordinacijsko povjerenstvo (2014.) operativne programe definira kao plansko-programске dokumenti koji detaljnije opisuju i razrađuju mjere i aktivnosti za učinkovitu provedbu i korištenje ESI fondova. Za razdoblje 2014.-2020. godine, Hrvatska je pripremila dva operativna programa za provedbu Kohezijske politike EU-a:

Operativni program „Konkurentnost i kohezija“ (OPKK) (za korištenje Europskog fonda za regionalni razvoj i Kohezijskog fonda; ukupna alokacija iznosi 6,881 milijardi eura) i

Operativni program „Učinkoviti ljudski potencijali“ (OPULJP) (za korištenje Europskog socijalnog fonda; ukupna alokacija 1,516 milijardi eura).

Javne partnerske konzultacije u vezi s definiranjem sadržaja programskih dokumenata održane su u lipnju i prosincu 2013., te u svibnju i studenome 2014. godine. U studenome 2013. javno je objavljen i Konzultacijski dokument s opisom strateškog pristupa u korištenju ESI fondova i prijedlogom mogućih prioriteta za financiranje. Mišljenje šire javnosti na predstavljenu strategiju prikupljalo se 60 dana putem Konzultacijskog obrasca. U ožujku 2014. godine održane su i konzultacije s Hrvatskim saborom vezano uz sadržaj Sporazuma o partnerstvu (preko saborskog Odbora za regionalni razvoj i fondove Europske unije). Svi relevantni i konstruktivni prijedlozi uzeti su u obzir tijekom izrade programskih dokumenata. Javne konzultacije u vezi s nacrtom OPKK iz srpnja 2014. godine održane su putem internetske stranice MRRFEU-a u razdoblju od 6. listopada do 11. studenoga 2014. te su svi komentari obrađeni, a odgovori su javno objavljeni.

Ukupna alokacija sredstava EU-a za OPKK iznosi 6,881 milijardi eura, koja je dodatno raspodijeljena prema sljedećoj prioritizaciji i koncentraciji sredstava: Visoki udio ulaganja, više od 3,5 milijardi eura, Hrvatska će uložiti u zaštitu okoliša, prilagodbu klimatskim promjenama i mrežnu infrastrukturu (promet). Više od 2,7 milijardi eura dodijeljeno je u pet prioriteta vezanih za konkurentnost: istraživanje i inovacije, informacijske i telekomunikacijske tehnologije, razvoj malih i srednjih poduzeća, niskouglično gospodarstvo, te obrazovanje; Preko 45 posto ukupne alokacije Europskog fonda za regionalni razvoj bit će iskorišteno za podršku malim i srednjim poduzećima, istraživanje i inovacije. Svi dokumenti se javno objavljuju na mrežnim stranicama MRRFEU-a i specijaliziranim stranicama za fondove EU.

OPKK se sufinancira iz Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR) i Kohezijskog fonda (KF), a njegova se strategija temelji na koncentraciji ulaganja u 10 tematskih ciljeva (TC) zajedničkog Strateškog okvira (TC 1, TC 2,...TC 10) i njihovim specifičnim investicijskim prioritetima (IP), s daljnjim fokusom na specifične ciljeve (SC) koje je potrebno

ostvariti. Neke aktivnosti OPKK-a dopunjene su ulaganjima u okviru Operativnog programa Učinkoviti ljudski resursi 2014. - 2020. (OPULJP), sufinanciranog iz Europskog socijalnog fonda (ESF). Također se primjenjuje načelo potpomaganja uravnoteženog regionalnog razvoja kao horizontalnog prioriteta.

Tablica 1: Financijske alokacije za pojedini specifični cilj Operativnog programa “Konkurentnost i kohezija”

Prioritetne osi	Ukupne alokacije
Prioritetna os 1: Jačanje gospodarstva primjenom istraživanja i inovacija	Alokacija za Prioritetnu os 1: 664.792.165 €
Prioritetna os 2: Korištenje informacijske i komunikacijske tehnologije	Alokacija za Prioritetnu os 2: 307.952.676 €
Prioritetna os 3: Poslovna konkurentnost	Alokacija za Prioritetnu os 3: 970.000.000 €
Prioritetna os 4: Promicanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije	Alokacija za Prioritetnu os 4: 531.810.805 €
Prioritetna os 5: Klimatske promjene i upravljanje rizicima	Alokacija za Prioritetnu os 5: 245.396.147 €
Prioritetna os 6: Zaštita okoliša i održivost resursa	Alokacija za Prioritetnu os 6: 1.987.360.608 €
Prioritetna os 7: Povezanost i mobilnost	Alokacija za Prioritetnu os 7: 1.310.205.755 €
Prioritetna os 8: Socijalno uključivanje i zdravlje	Alokacija za Prioritetnu os 8: 356.500.000 €
Prioritetna os 9: Obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje	Alokacija za Prioritetnu os 9: 270.914.791 €
Prioritetna os 10: Tehnička pomoć	Alokacija za Prioritetnu os 10: 236.112.612 €

Izvor: Operativni program Republike Hrvatske Učinkoviti Konkurentnost i kohezija 2014.-2020.

Operativnim programom Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020. (OPULJP) utvrđene su sljedeće Preporuke po državama članicama iz 2014. (PDČ) koje se trebaju riješiti kroz prioritetne osi kako bi se pridonijelo ostvarivanju zacrtanih ciljeva i ukupnom poboljšanju hrvatskih socio-ekonomskih rezultata:

1. Stope zaposlenosti i gospodarske aktivnosti među najnižima su u EU, a posebno su niske za mlade i starije osobe;

2. Visoka nezaposlenost i slabo sudjelovanje na tržištu rada doveli su do pogoršanja socijalne situacije u Hrvatskoj;
3. Zdravstveni sektor ostvaruje prilično dobre rezultate te su, uz neke regionalne razlike, usluge dostupne, ali sustav znatno opterećuje javne financije;
4. Unatoč brojnim inicijativama za poboljšanje aktualne reforme javne uprave i učinkovitosti pravosudnog sustava, potrebna su još znatna ulaganja u razvoj ljudskih potencijala i poslovnih procesa.

Budući da je u fokusu OPULJP-a poboljšanje socio-ekonomskih uvjeta u Hrvatskoj, posebna je briga posvećena osobama izloženima riziku od siromaštva i socijalne isključenosti. U tekstu OP-a pojam ranjive skupine koristi se prema definiciji iz Strategije za borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj (2014.-2020.). U određenim područjima intervencije, ranjive skupine mogu se preciznije definirati i u tom slučaju te skupine se navode u odgovarajućim odjeljcima. Ukupna indikativna alokacija EU sredstava Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali iznosi 1,582 milijardi eura, dok su njegovi osnovni naglasci sljedeći: Gotovo 930 milijuna eura (61,34% ESF alokacije) dodijeljeno je u pet prioriteta vezanih za pristup zapošljavanju i jačanje mobilnosti radne snage, integraciju mladih na tržište rada, poboljšanje pristupa socijalnim i zdravstvenim uslugama, tercijarno obrazovanje i cjeloživotno učenje.

Tablica 2: Financijske alokacije za pojedini specifični cilj Operativnog programa “Učinkoviti ljudski resursi”

Prioritetne osi	Ukupne alokacije
Prioritetna os 1: Zaposljavanje i mobilnost radne snage	Ukupna alokacija za prioritetnu os 1: 532.933.273
Prioritetna os 2: Socijalno uključivanje	Ukupna alokacija za prioritetnu os 2: 328.000.000
Prioritetna os 3: Obrazovanje i cjeloživotno učenje	Ukupna alokacija za prioritetnu os 3: 450.000.000
Prioritetna os 4: Dobro upravljanje	Ukupna alokacija za prioritetnu os 4: 191.276.944
Prioritetna os 5: Tehnička pomoć	Ukupna alokacija za prioritetnu os 5: 80.000.000

Izvor: Operativni program Republike Hrvatske Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020.

4. USPOREDBA JEDINICA LOKALNE I REGIONALNE SAMOUPRAVE RH S ADMINISTRATIVNIM JEDINICAMA PRIBLIŽNO SLIČNIH OBILJEŽLJA I STATUSA RAZVOJA U EUROPSKOJ UNIJI

Metodom komparacije izvršava se paralelna analiza Republike Hrvatske i Republike Poljske u svrhu pronalaženja uzročno posljedičnih veza između različitih situacija, programa, eskternalija, političkih okvira i stabilnosti na stopu i kvalitetu iskorištenosti EU fondova u obje navedene države.

4.1. Programi i očekivana investicijska područja u razdoblju 2014.-2020.

S obzirom na ostvarene projekte u razdoblju 2007.-2013, i na smjer prema kojem se nacionalna ekonomija orijentira Vlada Republike Poljske (2014.) predstavlja sljedeće Operativne programe za razdoblje 2014.-2020:

- A. Infrastrukturni i programi zaštite okoliša – U ovome programu velike korporacije dolaze u mogućnost dobiti kvalitetne i jeftine izvore financiranja u zamjenu za tranziciju prema ekološki čistoj tehnologiji, energetske učinkovitosti te korištenju obnovljivih izvora energije.
- B. Program pametnog razvoja – Razvoj inovacija Poljske ekonomije, stimuliranje istraživanja orijentirajući se na ekonomsku znanost. Cilj je snažna suradnja velikih firmi i znanstvenih razvojnih centara koji će direktno povezati teoriju i praksu što će rezultirati obostranom osnaživanju.
- C. Znanje i edukacija – U ovome programu poduzeća će biti u mogućnosti raditi projekte u kojima će se financirati edukativni treninzi za zaposlene s kojima će se unaprijediti njihove vještine i učinkovitost.
- D. Digitalni program – Usmjeren prema javnom sektoru u kojem će telekomunikacijska državna poduzeća dobiti kapital za konstrukciju, proširenje i rekonstrukciju šireg pristupa internetu u cilju da sve ekonomske sudionike uključi u korištenje interneta na što kvalitetniji, rentabilniji i brži način.
- E. Program Istočne Poljske – Široki i intenzivni razvoj manje razvijenih regija u svim mogućim područjima s naglaskom na poduzetništvo, proizvodnju, inovacije i konkurentnost.

- F. Program Tehničke pomoći – Program koji će osnažiti i povećati djelotvornost institucija koje su zadužene za financiranje iz samih strukturnih fondova.
- G. Regionalni operacijski programi – Pomoć koja će biti pružena regijama obrnuto je proporcionalna razvoju svake od regija, što implicira da će istraživanje, razvoj, tehnička opremljenost i ulaganje u infrastrukturu biti usmjerenu pretežito prema najmanje razvijenim regijama i područjima u Republici Poljskoj.

S obzirom na ostvarene projekte u razdoblju 2007.-2013, i na smjer prema kojem se nacionalna ekonomija orijentira Koordinacijsko povjerenstvo RH (2014.) predstavlja sljedeće Operativne programe Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020:

- A. Istraživanje, tehnološki razvoj i inovacije – Iskorištavanje hrvatskog znanstvenog potencijala, obnova zasterijele opreme u istraživanju i razvoju te razvitak u okvirima pametne specijalizacije.
- B. Korištenje informacijskih i komunikacijskih tehnologija – Širokopojasni pristup i pokrivenost mreže u razini Europske unije, dostupnost javnih e-usluga građanstvu.
- C. Poslovna konkurentnost – Kvalitetni izvori financiranja poduzeća te razvoj poduzetničkih vještina.
- D. Umrežavanje i stvaranje klastera – Cilj je postići bolju pozadinu za povećanje ulaganja u inovacije od strane poduzeća.
- E. Energetika – Naglasak na energetske učinkovitost i poboljšanje sveukupne regulacije sustava upravljanja.
- F. Zaštita okoliša i održivost resursa – Saniranje nedostatnih postrojenja za gospodarenje otpadom.
- G. Siromaštvo i socijalna isključenost – Smanjenje broja stanovnika na rubu siromaštva i bolja zdravstvena usluga.
- H. Obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje - Modernizaciju kurikuluma temeljenih na ishodima učenja te na razvoj ključnih i transverzalnih kompetencija koje su preduvjet za sudjelovanje u cjeloživotnom učenju.

Paralelna usporedba dogovorenih ciljeva i programa

Postoji velika i duboka razlika između dugoročnih razvojnih programa Republike Hrvatske i Republike Poljske. Može se primjetiti da je politički pristup prilaženju problemu i načinu njegova saniranja potpuno drugačiji u dvije države koje su predmet usporedbe.

Republika Poljska u svojim dugoročnim planovima rasta i razvoja koristi konkretne smišljene projekte koji se na jasan, definiran i realan način zapravo i mogu realizirati. Kao osnovne crte njihovog tematskog razmišljanja koriste se konkurentnost, inovacija i kvaliteta ključnih nacionalnih gospodarskih grana u područjima regionalnog karaktera u kojima je to najpotrebnije. Postoji jasna orijentacija prema slabije razvijenim regijama te jasna specijalizacija industrijskih grana u kojima se na temelju kvalitete i efikasnosti proizvodnje može izaći na zajedničko tržište. Financiranje projekata iz EU fondova u državi u kojoj je strategija jasna i realna cjelokupno je, brzo i učinkovito.

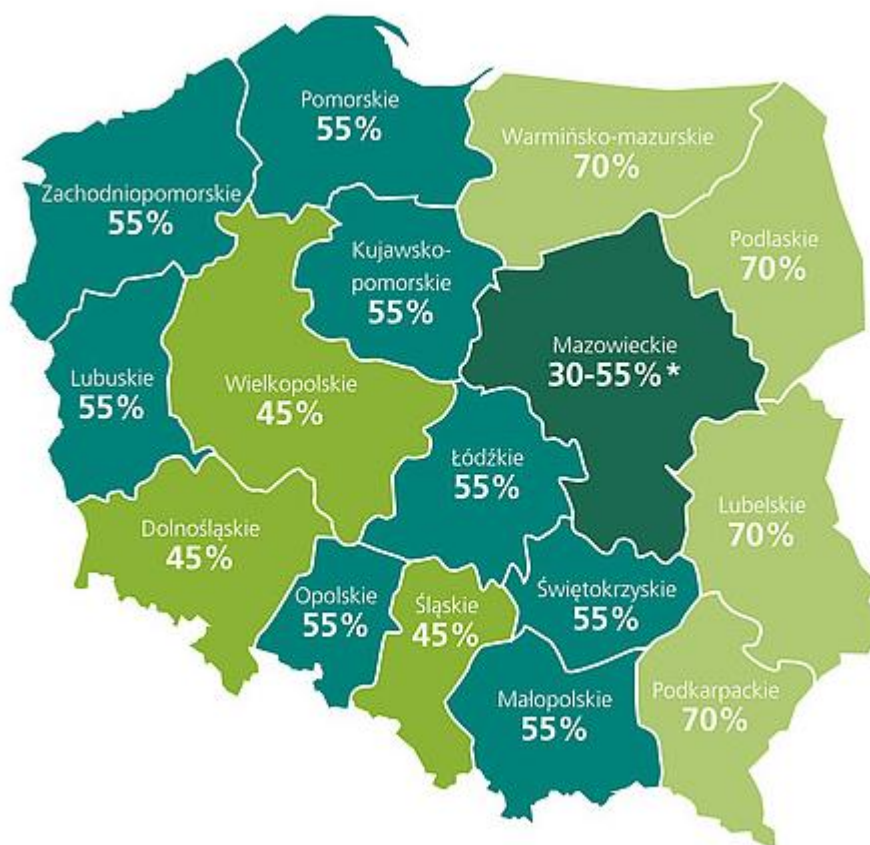
S druge pak strane plan rasta i razvoja kroz navedeno razdoblje Republike Hrvatske ostaje na pukom ideološkom okviru osnovnih razvojnih smjernica Europske Unije u svome izvješću za dugoročno razvojno razdoblje kroz navedeno desetljeće. Nepostoji niti jedan konkretan primjer, niti jedna gospodarska grana niti jedna realna pozadina na kojima će ovi programi ujedno i počivati. Nije dovoljno napisati ideološki okvir svakog programa i očekivati da će izvori financiranja tijekom vremena sami naći svoju priliku da se iskoriste na tržištu. Nepostoji volja niti kvalitetno inovativno razmišljanje da bi se orijentiralo na djelatnosti i grane koje su od strateške važnosti. Pitanje pravilne regionalne raspodjele resursa ne spominje se niti naglašava u programima rasta i razvoja te se ne ulazi u pitanje pravilne raspodjele i pomoći onim političkim i pravnim akterima kojima je to najpotrebnije. Možemo zaključiti da konkretni i jasni ekonomski programi imaju direktnu prednost u stupnju iskorištenosti i privlačenju kvalitetnih izvora financiranja uključujući ESI fondove na stranu Republike Poljske.

4.2. Prostorne razine financiranja i pomoći iz EU fondova u razdoblju 2014.-2020.

Postotak financiranja govori koja količina troška će biti smanjena. Razina financiranja ovisi o statusu poduzeća, vrsti i lokaciji projekta te kategorijama troškova. Prema odlukama Vlade Republike Poljske (2014.) prikazuje se razina sufinanciranja investicijskih projekata mikro i malim poduzećima. Europska komisija prihvatila je sljedeći dugoročni plan razmještaja regionalne pomoći:

Pomoć prikazana na mapi smanjuje se:

- 1.) Za 10 postotnih poena ako je projekt nošen od strane srednje srednjih poduzeća
- 2.) Za 20 postotnih poena ako je projekt nošen od velikih poduzeća

Slika 2: Mapa regionalne pomoći Poljskoj za razdoblje 2014.-2020.

Izvor: Rodl & Partner (2017)

Regionalna pomoć glavnom gradu Poljske – Warsawi posebno je regulirana, te će se u navedenim razdobljima primjenjivati stope:

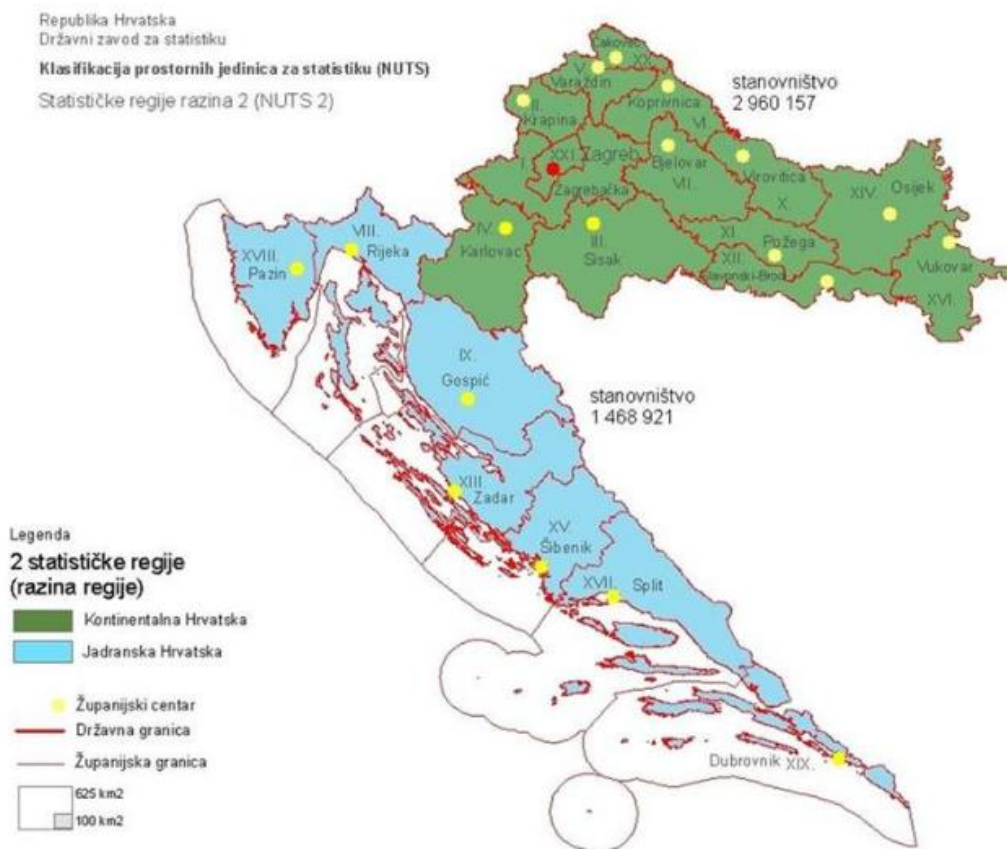
od 01/07/2014 do 31/12/2017 – 35%

od 01/01/2018 do 31/12/2020 – 30%

S druge strane Vlada Republike Hrvatske (2013.) odredila je administrativnu strukturu regionalne pomoći koja je ustrojena na način da je čitav teritorij Republike Hrvatske omogućen za regionalnu pomoć pod klasifikacijom regija ispod 75% prosjeka Europske Unije u razdoblju od 01.07.2014. do 31.12.2020. Pomoć u sufinanciranju mikro i malih poduzeća za kontinentalnu Hrvatsku iznosi 45%, a za Jadransku Hrvatsku 55%.

Navedena pomoć smanjuje se:

- 1.) Za 10 postotnih poena ako je projekt nošen od strane srednje srednjih poduzeća
- 2.) Za 20 postotnih poena ako je projekt nošen od velikih poduzeća

Slika 3: Statističke regije republike Hrvatske

Izvor: Rera-Eu škola I.modul

Paralelna usporedba ustroja administrativnih regija i razine sufinanciranja

Administrativni ustroj navedenih zemalja je u potpunosti različit što ima izravane i dalekosežne posljedice u konačnom cilju količinskog i kvalitetnog financiranja projekata i investicija iz eu fondova. Republika Poljska svojom regionalnom podjelom postigla je priljev kvalitetnih i prijekopotrebnih izvora financiranja u regije koje su nerazvijene i u kojima su iznimno potrebna velika infrastrukturna, poduzetnička i sociokulturna ulaganja. Postoji jasan dugoročan plan osnaživanja pojedinih regija koji će rezultirati dugoročnim gospodarskim rastom. Osnažuju se tržišni akteri koji svojom konkurentnošću i inovativnošću mogu ulaziti u borbu sa ostalim velikim poduzećima na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Iznimno je važno naglasiti da se postiže disperzija moći i kapitala iz koncentriranih velikih aglomeracija u manje urbane sredine. Na primjeru glavnog grada Warsawe koji ima uvjerljivo najmanju razinu

sufinanciranja projekata (od 2018. godine samo 30%), traženi ciljevi se zapravo i postižu te se može reći da politika Republike Poljske izravno pogoduje narodu i javnom dobru.

Administrativni ustroj Republike Hrvatske potpuno je drugačiji, nepostoji skoro pa nikakva prostorna raspodjela koja bi pridonijela razvoju slabije razvijenih regija. Istina je da jednoličnost u stupnju financiranja olakšava planiranje i provedbu razvojnih projekata zbog jednakih pravila na cijelom teritoriju RH, te da ujedno olakšava administrativno praćenje provedbe Operativnih programa međutim u praksi otvara mogućnost zlouporabe resursa u interes jače razvijenih regija na štetu slabije razvijenim. Razvijenije aglomeracijske sredine privlače investicije koje nedonose ukupnoj nacionalnoj dodatnoj vrijednosti koliko bi u slučaju njihove alokacije u manje razvijene regije. Glavni grad Zagreb koji je uvjerljivo razvijeniji od ostatka Republike Hrvatske dolazi u mogućnost da dodatno pojača svoju moć te da se ukupni ekonomski procesi nastave centralizirati u jednom jedinom središtu što je izrazito nepovoljno na ukupnoj nacionalnoj razini. Stoga se može zaključiti da Republika Poljska u ovome pogledu ima prednost što ima direktan utjecaj na stupanj iskorištenosti te još daleko bitnije stupanj kvalitete sufinanciranja troškova u ESI fondovima.

4.3. Dostupnost informacija, informativne aktivnosti i stručnost osoblja u prijavi, pisanju i provedbi projekata

U Republici Poljskoj postoji visoka razina uključenosti mnogobrojnih poduzeća, pojedinaca i pravnih ustanova u procesu prikupljanja i razradi informacija o korištenju bespovratnih sredstava te je rezultat visokoa gospodarska aktivnost i iznimna efikasnost u pravilnoj relokaciji i korištenju financiranja iz Strukturnih Fondova. Interes običnih pojedinaca u kombinaciji sa snažnom voljom za napretkom stvara izuzetno produktivnu radnu okolinu za daljni razvoj. Država je direktno uključena u poticanju svih ekonomskih aktera da se uključe u razne seminare, informativne aktivnosti i edukacijske radionice u svrhu povećanja znanja. Velike urbane sredine u svojim gradskim službama imaju na desetke a nekad i na stotine stručnjaka čiji je potpuni fokus upravo ova tematika. Svaki regionalni ured kojem je zadatak ispomoć informacijama i stvaranje suradnje sa svima kojima je to potrebno povezan je u jednu jedinstvenu mrežu pod koordinacijom centralnog ureda u Warsawi što direktno utječe na kvalitetu i funkcioniranje čitavog sustava raspodjele i potpore.

U Republici Hrvatskoj također postoji iznimno velika količina seminara, manifestacija, nagradnih natječaja i promotivnih aktivnosti u svrhu promicanju poduzetničkog europskog duha. Sve navedene aktivnosti su od iznimno kvalitetnog i prijekopotrebnog znanja, međutim odaziv javnosti, pojedinaca i poduzeca je izrazito mali za početno ili daljne educiranje. Nepostoji svijest za javnim dobrom, nepostoji nikakav osjećaj Europskog zajedništva te se procesi poslovanja nemogu nositi sa naprednim Europskim zemljama. Količina educiranih ljudi o navedenoj tematici je gotovo beznačajna te sve ovisi o nekoliko pojedinaca ili grupacija da svojim radom i trudom pomognu više okolini negoli samom sebi. Također povezanost regionalnih i gradskih ureda praktički je nepostojeća što izrazito usporava proces realizacije projekata koji bi trebali biti usklađeni na nacionalnoj pa čak transnacionalnoj razini.

Paralelna usporedba informacijske i radne baze

Iako obe države pokušavaju učiniti sve kako bi stopa informiranosti bila na visokoj kvalitetnoj razini, Republika Poljska ima puno bolju i zahvalniju atmosferu Europskog zajedništva i jedinstva za zajednički napredak. U Republici Hrvatskoj kooperacija i zelja za napredkom pojedinca u zajedničkoj okolini nije od posebnog značaja što čini napore organa vlasti beznačajnim. Mentalitet i sociokulturna etika u ovome slučaju čine ključnu kariku. Broj zaposlenih u javnim ustanovama, gradskim upravama i nadležnim tijelima je neadekvatan zahtjevima koje postavlja suvremeno tržište. U našim velikim gradovima broj osposobljenih stručnjaka za pisanje, analiziranje i prijavu projekata je izrazito nizak te stvarno postoji puno potencijalnih prilika koje ostaju neiskorištene. Potrebno je naglasiti da nepostoji ikakva volja niti plan pomoću kojih bi se službe gradova za međunarodne i europske fondove osnažile novim mladim priljevom ideja i znanja, smatraju se financijskim troškom i predmet su političke trgovine u jednom od najprimitivnijih oblika. U ovoj usporedbi koja je također od temeljnih značenja Republika Poljska opet ima puno bolju i zdraviju okolinu.

4.4. Politička stabilnost i postizanje dugoročnih ekonomskih ciljeva

Političke prilike Republike Poljske doživjele su naglu promjenu početkom migrantske krize u 2015. godini. Nacionalističke i konzervativne stranke dobile su na snazi i potpori diljem Europe. Poljska je država koja je posebno zahvaćena tim valom te politička tranzicija iz liberalne u konzervativnu strukturu odvila se na izborima iste godine. Srednja i krajnja desnica dobile su većinsku kontrolu u Poljskom parlamentu te praktički imaju apsolutnu moć u određivanju međunarodne ekonomske i kulturne budućnosti. Situacija jest kritična, ogranci

kranje desnice na prijedlog prilažu ekstremne promjene koje politička struktura prihvaća a narod podržava u okviru trenutne međunarodne krize migranata i osjećaja sloma sigurnosti izazvanog prijetnjom ekstremističkih islamskih skupina i ćelija po svijetu. Osim svega toga Republika Poljska prolazi kroz krizu trodiobe vlasti iz razloga što se sudstvo stavlja pod većinsku kontrolu Poljskog parlamenta. Međutim iako je izraziti politički prijelaz u pitanju, i iako se pitanje postojanja istinske demokracije stavlja pod upitnik, ekonomska sfera djelovanja praktički nije to niti osjetila. Poslovanje, dugoročni ekonomski ciljevi i vođenje kvalitetnog suvremenog Poljskog gospodarstva je pretežito izolirano od političkih previranja kroz koje država prolazi. Postoji dugoročni plan i program ekonomskog rasta koji je u interesu poljskog naroda i budućnosti same države te se neulazi u prevelike diskusije po pitanju istog.

Politička situacija u Republici Hrvatskoj nikad nije bila nestabilnija, nesigurnija i nekonzistentnija nego što je upravo sad. Političko lobiranje i kupovanje glasova u Hrvatskom saboru dobiva više pažnje javnosti i samih političara nego sve ostalo skupa. Regulacije i zakonski okviri poslovanja se mjenjaju vrlo često te je nekad nemoguće znati uopće na koji način vršiti najosnovnije ekonomske aktivnosti. Nepostoji nikakav dugoročni financijski plan i program, nepostoji nikakav pomak od kratkoročnog politički motiviranog djelovanja. Problemi se stavljaju u drugi plan a tematika u planu i programu su besmislene igre propalih i mrtvih ideoloških režima. Vlast je obilježena sa mnoštvom korupcije i inkompetentnosti te je teško zamisliti da će dugoročna ekonomska budućnost ikada biti jedna od tema na dnevnim redovima diskusije i razmatranja, a kamoli zajedničkog djelovanja.

Paralena usporedba političke stabilnosti i dugoročnih ekonomskih ciljeva

Iz ovih primjera vidimo da politička nestabilnost nemora nužno imati direktan utjecaj na dugoročne ekonomske planove. Glavni smisao i djelatnost navedenoga je odjeliti ideološke osobne borbe od djelovanja za opće dobro. Ne postoji nikakvo opravdanje Republike Hrvatske da nesigurnost i klimava vlast imaju ikakve veze sa neuspjehom u kvalitetnom investiranju i iskorištavanju EU fondova, to je jednostavno stvar samih građana i pojedinaca. Dugoročni ekonomski program koji služi za poboljšavanje standarda i rasta gospodarstva mora biti izoliran od političkih previranja te imati jedinu osnovu u znanstvenom istraživačkom pristupu.

5. ZAKLJUČAK

ESI fondovi su moderan financijski instrument Europske unije koji je iznimno djelotvoran, učinkovit i od visoke važnosti za sve zemlje članice u održavanju i jedinstvenog Europskog tržišta. Potrebno je razlikovati dva termina, a to su stupanj i kvaliteta sufinanciranja, a najbolji način za privući oboje od navedenoga je jasna, obuhvatna i suvremena ekonomska politika koja svojim pokrićem daje okvir za privlačenje i pridobivanje kvalitetnih izvora financiranja. Za osnovu je bitan ljudski potencijal koji će biti u stanju izvući sve financijske resurse koji su odobreni za navedeno razdoblje, zatim je bitno te iste resurse alocirati u one industrijske grane i projekte koji su od strateške i javne dugoročne razvojne važnosti te treće i finalno je kvaliteta samog financiranja. Samo povlačenje novca iz nekog fonda ne mora garantirati uspjeh i rast gospodarstva, bitno je fokusirati se na izabiranje pravilnih projekata te fokusiranje na najpristupačnije i kompaktilnije natječaje. Republika Hrvatska ima puno kvalitetne i vrijedne mlade radne snage koja može na svojim leđima nositi budućnost i prosperitet u narednim desetljećima, međutim bitno je tu istu mladu radnu snagu motivirati, osposobiti i postaviti kao nosioce budućnosti svih nas. Količina stručnjaka u ovome području kranje je potrebna te bi to trebao biti jedan od prioriteta u budućim razvojnim planovima. Također može se naglasiti kako nacionalni prosperitet i javno dobro nema svoje mjesto u primitivnim političkim previranjima kojem je izložen hrvatski narod već dugi niz godina. Ekonomska teorija se zasniva na znanstvenom istraživanju, te rad i djelovanje za opće dobro trebao bi biti fleksibilnog i prilagodljivog karaktera koji nesmije imati nikakvu povezanost s osobnim idealima i previranjima. Također, povećanje nacionalnog bogatstva i kvalitete života mora utjecati na svakog stanovnika Republike Hrvatske. Čitav smisao ESI fondova stoji u izjednačavanju konkurentnosti regija u velikom europskom tržištu. Ako će glavne aglomeracijske sredine kao što je grad Zagreb privlačiti svu ekonomsku aktivnost, imati veliki priljev mladih talenata te dobivati najveći dio financiranja iz strukturnih fondova, onda čitav ekonomski instrument Europske Unije nema nikakvog smisla. Opet je politička vlast definirala okolnosti kako njima odgovaraju te još jednom najsiromašniji i najizopćeniji pate na račun drugih. Vrlo je jasno daje Hrvatskoj potrebna stabilnost, inovativnost i konkurentnost. Hrvatska je država sa najmanje iskorištenih EU fondova zbog svega ovoga, ali ovdje ne postoji situacija u kojoj nekolicina malih gubi u sferama moći političkih igara najmoćnijih učesnika na ekonomskoj sceni i tržištu. Ovo je područje u kojem svatko može pridonijeti, od pojedinca, bilo kakve grupacije ili poduzeća, zato što je u suštini stvoren Europski sistem u kojem se dobre ideje i rad cijene.

LITERATURA:

1. Europski strukturni i investicijski fondovi: EU fondovi, raspoloživo na:
<http://www.strukturnifondovi.hr/eu-fondovi> [17.08.2017.].
2. Europska komisija: Europa 2020. Europska strategija za pametan, održiv i uključiv rast, raspoloživo na:
http://www.strukturnifondovi.hr/UserDocsImages/Documents/Strukturni%20fondovi%202014.%20%E2%80%93%202020/eu_hr.pdf [17.08.2017.].
3. Europski strukturni i investicijski fondovi: Operativni program “Konkurentnost i kohezija” 2014.-2020. raspoloživo na: <http://www.strukturnifondovi.hr/esi-fondovi-2014-2020> [18.08.2017.].
4. Europski strukturni i investicijski fondovi: Operativni program “Učinkoviti ljudski potencijali”, raspoloživo na: <http://www.strukturnifondovi.hr/esi-fondovi-2014-2020> [19.08.2017.].
5. Europski strukturni i investicijski fondovi: Informativne aktivnosti, raspoloživo na: <http://www.strukturnifondovi.hr/informativne-aktivnosti> [19.08.2017.].
6. Europski strukturni i investicijski fondovi: Edukativne aktivnosti, raspoloživo na: <http://www.strukturnifondovi.hr/edukativne-aktivnosti> [19.08.2017.].
7. European comission: State aid: Comission aproves Croatia’s regional aid map: 2014.-2020.
8. Rera EU škola: Modul I
9. Rodl & Partner: EU funds in Poland 2014-2020, raspoloživo na:
http://www.roedl.com/pl/en/services/state_aid_advice/eu_funds_in_poland_20142020.html [04.09.2017.].
10. The Economist: Dependent Judiciary: Poland’s government is putting the courts under its control, raspoloživo na: <http://www.economist.com/topics/polish-politics> [21.08.2017.].
11. The Economist: How Poland’s government is weakening democracy. raspoloživo na: <http://www.economist.com/topics/polish-politics> [05.09.2017.].
12. Wikipedia: Economy of Poland, raspoloživo na:
https://en.wikipedia.org/wiki/Economy_of_Poland [05.09.2017.].

DODACI:

Popis slika:

1. Shematiski prikaz Europskih strukturnih i investicijskih fondova.....8
2. Mapa regionalne pomoći Poljskoj za razdoblje 2014.-2020.....24
3. Statističke regije republike Hrvatske.....25

Popis tablica:

1. Financijske alokacije za pojedini specifični cilj Operativnog programa “Konkurentnost i kohezija”.....19
2. Financijske alokacije za pojedini specifični cilj Operativnog programa “Učinkoviti ljudski resursi”.....20

SAŽETAK:

Republika Hrvatska ima jednu od najmanjih stopa iskorištenosti financiranja projekata iz EU fondova iz oba razdoblja u ukupnom vremenskom rasponu 2007.-2020. Nedovoljno kvalitetna prilagodba suvremenim standardima rezultirala je dugoročnoj stagnaciji nacionalne konkurentnosti na regionalnom i međunarodnom tržištu. Glavna strategija EU se zove Europa 2020., te donosi viziju europske socijalne tržišne ekonomije. Temelji se na pametnoj, održivoj i uključivoj ekonomiji, a za cilj se postavlja snažno jedinstveno tržište 21. stoljeća, dugoročni i stabilni rast te regionalna ravnopravnost unutar unije. Jedna od najznačajnijih politika je Kohezijska politika koja se financira iz tri različita fonda a to su Kohezijski fond, Europski fond za regionalni razvoj i Europski socijalni fond. Osim navedenih na raspolaganju su Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj i Europski fond za pomorstvo i ribarstvo, a svih pet fondova skupa imaju zajednički naziv Europski strukturni i investicijski fondovi. Operativni programi su plansko-programski dokumenti koji detaljnije opisuju i razrađuju mjere i aktivnosti za učinkovitu provedbu i korištenje ESI fondova. Za razdoblje 2014.-2020. godine, Hrvatska je pripremila dva operativna programa za provedbu Kohezijske politike EU-a: Konkurentnost i kohezija te Učinkoviti ljudski potencijali. Da bi se došlo do uzroka nedovoljne iskorištenosti EU fondova od strane Republike Hrvatske, izvršena je paralelna usporedba sa Republikom Poljskom na području programa i očekivanih investicijskih područja, prostornim razinama financiranja i pomoći iz EU fondova, stručnosti osoblja u prijavi, pisanju i provedbi projekata te političkoj stabilnosti i dugoročnim ekonomskim ciljevima. Iz navedenih usporedbi može se zaključiti kako Republika Poljska bolje prolazi u svim navedenim temama te da upravo to ima direktan učinak na iskorištenost i kvalitetu financiranja iz EU fondova.

KLJUČNE RIJEČI: EU fond, Europa 2020., Operativni program

SUMMARY:

Republic of Croatia has one of the lowest utilization rates for financing projects from EU funds from both periods in the overall time range from 2007. to 2020. Insufficient quality adjustment to modern standards has resulted in long-term stagnation of national competitiveness on the regional and international market. The EU's main strategy is called Europe 2020, and it brings a vision of the European social market economy. It is based on a smart, sustainable and inclusive economy, with the goal of establishing a strong single market for the 21st century, long-term and stable growth and regional equality within the Union. One of the most important policies is the Cohesion Policy funded from three different funds, namely the Cohesion Fund, the European Regional Development and the European Social Fund. In addition to these, the European Agricultural Fund for Rural Development and the European Fund for Maritime and Fisheries are available, and all five funds together have the common denominator European Structural and Investment Funds. Operational programs are plan-program documents that further describe and elaborate measures and activities for the effective implementation and use of ESI funds. For the period of 2014.-2020. Croatia has prepared two operational programs for the implementation of EU Cohesion Policy: Competitiveness and Cohesion and Effective Human Resources. In order to have the cause of insufficient EU funds utilization by the Republic of Croatia, a parallel comparison was made with the Republic of Poland in the area of programs and expected investment areas, spatial levels of funding and assistance from EU funds, writing and implementation of projects, political stability and long-term economic goals. From the aforementioned comparisons, it can be concluded that the Republic of Poland is better off in all the above mentioned topics and that it has a direct impact on the utilization and quality of funding from EU funds.

KEY WORDS: EU fund, Europe 2020., Operational programme